

POSTANOWIENIE

23 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 23 kwietnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M. S.
przeciwko M. S.1 i E. S.
o zachowek,
na skutek skargi kasacyjnej E. S.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 23 września 2022 r., I ACa 176/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącej na rzecz powoda kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 19 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach zasądził od E. S. i M. S.1 solidarnie na rzecz powoda M. S. 160 653,01 zł z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie (pkt I); w pozostałej części powództwo oddalił (pkt II); nakazał pobrać od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa bliżej oznaczoną kwotę tytułem nieuiszczonej opłaty stosunkowej od pozwu oraz nieuiszczonych kosztów opinii (pkt III) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt IV).

2. Na skutek apelacji pozwanych Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 23 września 2022 r. w punkcie pierwszym (I) zmienił częściowo zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że zasądzone w nim świadczenie obniżył do kwoty 159.986,35 zł z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie i w związku z tym oddalił powództwo także o kwotę 666.66 zł z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie; w punkcie drugim (II) oddalił apelację w pozostałej części.
3. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła pozwana E.S., zaskarżając go w części, tj. w zakresie punktu II. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i pkt 4 k.p.c. Podniosła, że w sprawie istnieje istotne zagadnienie prawne dotyczące tego, jak należy prawidłowo interpretować przepis art. 1008 pkt 3 k.c. oraz że skarga jest oczywiście uzasadniana z powodu naruszenia przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia oraz z powodu niewłaściwego zastosowania przez sąd odwoławczy uregulowań zawartych w przepisie art. 1008 pkt 3 k.c.
4. W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie od skarżącej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

5. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw.

przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.; nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wówczas usprawiedliwione.

6. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Tak więc nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się wbrew obowiązującym regulacjom sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.
7. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych

przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. postanowienia SN: z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13; z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia SN: z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15; z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. postanowienia SN: z 26 października 2021 r., I CSK 266/21; z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

8. Odnośnie przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jako przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania, wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której

spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienie SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).

9. Analiza sprawy i wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie daje wystarczających podstaw do przyjęcia, że została wykazana przesłanka określona w art. 398⁹ § 1 pkt 1 lub pkt 4 k.p.c., uzasadniająca przyjęcie sprawy do rozpoznania.
10. Przedstawienie okoliczności, uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, winno polegać na sformułowaniu samego zagadnienia oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego (zob. postanowienia SN: z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06; z 7 grudnia 2016 r., IV CSK 288/16; z 30 maja 2022 r., I CSK 850/22; z 30 stycznia 2023 r., I CSK 3961/22). Uzasadnienie skarżącej co do występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego nie odpowiada powyższemu wymogom. Skarżąca nie uzasadniła również prawidłowo swego twierdzenia o zaistnieniu w sprawie przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Ograniczyła się do konstatacji, że skarga jest jej zdaniem oczywiście uzasadniona „z uwagi na wyżej wskazane w zarzutach naruszenia przepisów postępowania (a uzasadnione w dalszej części skargi), które miały istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia oraz niewłaściwe zastosowania przez Sąd Odwoławczy w sprawie uregulowań zawartych w art. 1008 pkt 3 k.c.”. Odwołanie się w uzasadnieniu przesłanek z art. 398⁹ § 1 k.p.c. do uzasadnienia podstaw kasacyjnych nie jest prawidłowe. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie tzw. przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, stąd w świetle wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie jest prawidłowe łączne uzasadnianie

podstaw kasacyjnych i wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Nie jest rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie argumentów uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w treści uzasadnienia skargi, jeżeli strona nie powołała ich we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienia SN: 20 października 2016 r., I PK 59/16; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16; z 10 maja 2018 r., I CSK 800/17; z 30 września 2019 r. V CSK 189/19 29; z grudnia 2022 r. I CSK 1420/22). Z kolei twierdzenie skarżącej, że o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej świadczy niewłaściwe zastosowanie przez sąd odwoławczy uregulowań zawartych w art. 1008 pkt 3 k.c. budzi zastrzeżenia nie tylko z powodu braku odrębnego uzasadnienia, ale również z innego względu. Otóż, uzasadnianie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne) generalnie wyklucza możliwość twierdzenia, w tej samej kwestii, o oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. najczęściej wzajemnie się wykluczają. Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienia SN: z 24 września 2020 r., V CSK 48/20; z 7 maja 2021 r., IV CSK 623/20; z 20 września 2022 r., I CSK 879/22; z 5 lipca 2023 r., I CSK 6215/22).

11. Wywody skarżącej w kwestii interpretacji art. 1008 pkt 3 k.c. nie zawierają przekonujących argumentów, iż istnieje tu istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Problemy związane z wydziedziczeniem spowodowanym uporczywym niedopełnianiem względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych były przedmiotem licznych rozstrzygnięć judykatury (zob. wyroki SN: z 7 listopada 2002 r., II CKN

1397/00; z 28 kwietnia 2005 r., III CK 569/04; z 25 czerwca 2015 r., III CSK 375/14; z 23 marca 2018 r., I CSK 424/17; z 14 listopada 2019 r., IV CSK 661/18; z 9 września 2022 r., II CSKP 323/22; postanowienie SN z 25 stycznia 2018 r., I CSK 545/17). Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że istotne dla rozstrzyganej sprawy problemy interpretacyjne zostały już wyjaśnione w orzecznictwie. Kluczową w sprawie kwestią było to, czy jako uporczywe niedopełnianie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych (w rozumieniu art. 1008 pkt 3 k.c.) można uznać długoletnie nieutrzymywanie kontaktów syna z ojcem oraz czyje działania doprowadziły do takiego stanu. I właśnie te ustalenia faktyczne sądu *meriti* w istocie kwestionuje skarżąca, zmierzając do podważania dokonanej przez sądy obu instancji oceny dowodów. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest sądem prawa, a nie sądem faktu i nie dokonuje kontroli prawidłowości oceny dowodów przeprowadzonej przez sąd drugiej instancji, jak również kontroli prawidłowości dokonanych ustaleń faktycznych (zob. wyrok SN z 5 stycznia 2011 r., III CSK 72/10). Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania stanowi w istocie próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny dowodów, co jest niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym. Zawarty w art. 398³ § 3 k.p.c. zakaz oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość orzeczenia sądu drugiej instancji, polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów, również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienie SN z 15 października 2020 r., IV CSK 136/20).

12. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

13. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).
14. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[SOP]

[ms]